

**GLOBALLASHUVNING TALABA-YOSHLAR DUNYOQARASHIGA
TA'SIRI**

Xalikova Latofat Uktamovna

Toshkent davlat transport universiteti

“Chet tillari” kafedrasi o'qituvchisi

Muxammadjonov Bekzod Baxromjon o'g'li

Mustafayeva Kamola Nuriddin qizi

Toshkent davlat transport universiteti

Transport tizimlari boshqaruvi fakulteti talabalari

Annotatsiya. Ushbu maqolada globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan bir paytda talaba-yoshlar dunyoqarashiga ta'siri oldini olish masalalariga alohida e'tibor qaratilib, tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Talaba-yoshlar, ma'naviy-axloqiy ongini yuksaltirish, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, adolatlilik, yoshlar ongida, xalq.

Kirish. Bugungi kunda talaba-yoshlar ma'naviy-axloqiy ongini shakllantirish muammolarini keng ko'lamda tadqiq etish dolzarb masalaga aylanib bormoqda. Bu borada ilmiy-nazariy ahamiyatga ega monografiyalar, risolalar, to'plamlar chop etish, doktorlik va nomzodlik dissertatsiyalarini yoqlash istiqbolda o'z samarasini beradi, albatta. Shu boisdan globallashuvning talaba-yoshlar ma'naviy-axloqiy ongiga ta'sirining konseptual asoslarini tadqiq qilish muhim. Chunki, ilmiy-nazariy va uslubiy adabiyotlarda mazkur muammoning turli qirralari har tomonlama va mukammal tahlil etilmagan. Globallashuv sharoitida talaba-yoshlar ma'naviy-axloqiy ongini yuksaltirish haqidagi tasavvurlarning o'zgarib borishi ularning mohiyati, namoyon bo'lish shakllari to'g'risidagi turlicha bahs-munozarali fikr-mulohazalarni keltirib chiqarmoqda. Mazkur holat falsafa va etika fani doirasida erishilgan ilmiy izlanishlar natijalariga tayangan holda, ushbu tushunchalar mazmuniga aniqlik kiritish, ilmiy asoslangan ta'riflarini ishlab chiqishni taqozo qilmoqda.

Bugungi globallashuv jarayoni ijtimoiy hayotning barcha jabhalariga o'z ta'sirini ko'rsatmoqda, xususan, yoshlar ham bu jarayondan holi emas. Bu bir tomondan umumiy, tabiiy jarayon. Chunki hozirgi axborotlashgan jamiyat muhitidan talaba-yoshlar ham turli omillar orqali xabardor bo'lmoqda. Lekin ularning mafkuraviy immunitet darajasi qadriyatlarga nisbatan turlicha bo'lishi mumkin. Ayrim yoshlar ongida xalqning milliy-ma'naviy qadriyatlarga mos bo'lmagan xatti-harakat, nosog'lom g'oyalar, qadriyatlarga moyillik paydo bo'lishining oldini olishda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, uchrashuvlar, suhbatlarning tez-tez o'tkazilib turishiga

ehtiyoj seziladi. Bu quyidagilar bilan bog‘liq: Birinchidan, globallashtirish jarayonida jamiyatimiz ma‘naviy hayotiga xavf solayotgan xatarlar, tahdidlar o‘ziga xos shaklda namoyon bo‘lib, ularning ta‘sir kuchi kundun-kunga ortib bormoqda. Globallashtirish davrida yoshlarni ma‘naviy tahdidlar, “ommaviy madaniyat”dan himoyalash masalalari.

"Tahdid" arabcha "do‘q qilish, qo‘rqitish", degan so‘zdan olingan bo‘lib, kundalik hayotda "birovni qo‘rqitish, unga do‘q, po‘pisa qilish hamda biror falokatning, qo‘rqinchli voqeaning sodir bo‘lish xavfi"⁴⁶, degan ma‘nolarni anglatish uchun ishlatiladi. Falsafiy ma‘noda "Tahdid - inson, jamiyat va davlat hayoti hamda faoliyatiga nisbatan muayyan davr mobaynida aniq maqsadga yo‘naltirilgan mahalliy, hududiy, mintaqaviy va umumsayyoraviy salbiy omillarning tajovuzi tufayli aniq makon va zamonda vujudga keladigan xavf-xatar shakli, muayyan barqaror siyosiy-ijtimoiy va tarixiy vaziyatni ifodalovchi tushuncha"⁴⁷, bo‘lsa, jamiyatning rivojlanishiga ta‘siri, ya‘ni tor ma‘noda esa tahdid deb, makon va zamonda mavjud bo‘lgan real jamiyatning ijtimoiy tuzilmalarini zaiflashtirishga, qolaversa, yemirishga qaratilgan shaxsiy, mahalliy, xududiy, mintaqaviy omillarning qo‘rqitish, do‘q, po‘pisa qilishdan iborat bo‘lgan xatti-harakatlariga aytiladi.

Tahdidlarning xususiyati va taraqqiyot sohalariga o‘tkazadigan ta‘sir darajasiga qarab, inson, shaxs, fuqaro, millat, davlat, jamiyat, mintaq, global, ichki va tashqi, katta va kichik, shuningdek, iqtisodiy, sotsial, siyosiy, ekologik, demografik, mafkuraviy, harbiy, tabiiy-iqlimiy, makon nuqtai nazaridan esa uzoq va yaqin va boshqa shakllarga ajratish mumkin. Ammo ular qanday shaklda yuzaga kelishidan qat‘i nazar, o‘zining mohiyat-mazmuniga ko‘ra jamiyat taraqqiyotiga qarshi qaratilgan kuch hisoblanadi.

I.A.Karimov o‘zining "Yuksak ma‘naviyat - yengilmas kuch" nomli asarida ma‘naviy mafkuraviy tahdid tushunchalariga to‘xtalar ekan: "Ma‘naviy tahdid deganda, avvalo, tili, dini, e‘tiqodidan qat‘i nazar, har qaysi odamning tom ma‘nodagi erkin inson bo‘lib yashashiga qarshi qaratilgan, uning aynan ruhiy dunyosini izdan chiqarish maqsadini ko‘zda tutadigan mafkuraviy, g‘oyaviy va informatsion xurujlarni nazarda tutish lozim", deb o‘ylayman.

Agarki, masalaga amaliy ko‘z bilan qaraydigan bo‘lsak, ma‘naviyatimizga qarshi qaratilgan har qanday xuruj - bu millatimizni millat qiladigan, asrlar, ming yillar davomida ajdodlardan avlodlarga o‘tib kelayotgan o‘ziga xos va o‘ziga mos xususiyatlarga, milliy g‘urur, milliy iftixor tuyg‘usiga, bizni doimiy ravishda tadrijiy taraqqiyotga chorlaydigan, shu yo‘ldagi barcha asorat va illatlardan xalos bo‘lib, ozod va farovon hayot barpo etishdek ezgu maqsadlarimizga katta zarba beradigan mudhish xavf-xatarlarni anglatadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko‘tarish to‘g‘risida» 2017 yil 28 iyuldagi 3160-son qarorida ta‘kidlanganidek, «Bugungi kunda

dunyoda globallashuv jarayonlari kuchayib, tinchlik va barqarorlikka qarshi yangi tahdid va xatarlar tobora ko‘payib bormoqda. Bunday murakkab va tahlikali vaziyat sohada amalga oshirilgan ishlarni tanqidiy baholab, uning faoliyatini zamon talablari asosida takomillashtirishni taqozo etmoqda». Shuningdek, Prezidentning xalqaro tinchlikni ta‘minlash sohasidagi faoliyatini ta‘kidlab o‘tishimiz joiz. «Biz tashabbus tariqasida Afg‘onistonda ta‘limni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha maxsus xalqaro fond tashkil etishni taklif qilamiz. Bundan ko‘zlanadigan asosiy maqsad – mamlakatda talab katta bo‘lgan sohalar bo‘yicha milliy kadrlar tayyorlash, iste‘dodli talabalar va yosh olimlar uchun stipendiya va grantlar ajratish borasida afg‘on tomoniga ko‘maklashishdan iborat. Bularning barchasi, hech shubhasiz, unib-o‘tib kelayotgan yosh avlodni zo‘ravonlik va radikalizm mafkurasidan himoya qilishda yordam beradi»¹. Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev ta‘kidlaganidek:

«Barchangizga ayon, hozirgi kunda dunyo miqyosida beshafqat raqobat, qarama-qarshilik va ziddiyatlar tobora keskin tus olmoqda.

Diniy ekstremizm, terrorizm, giyohvandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, «ommaviy madaniyat» kabi xavf-xatarlar kuchayib, odamzod asrlar davomida amal qilib kelgan e‘tiqodlar, oilaviy qadriyatlarga putur yetkazmoqda.

Mana shunday va boshqa ko‘plab tahdidlar insoniyat hayotida jiddiy muammolarni keltirib chiqarayotgani – ayni haqiqat va buni hech kim inkor etolmaydi»².

O‘zbekiston Respublikasi Prezident Shavkat Mirziyoyev BMT faoliyatiga to‘xtalib o‘tar ekan, uning kelgusida barqaror ish olib borishi uchun Xavfsizlik Kengashiga a‘zo davlatlar sonini oshirishni taklif qildi. Shuningdek, davlatimiz rahbari bugungi kunda insoniyat tarixidagi eng ko‘p yoshlar qatlami mavjudligini inobatga olgan holda BMT minbarida «Yoshlar huquqlari to‘g‘risida»gi BMT konvensiyasini qabul qilishni taklif qildi. Mamlakat Prezidenti bunga yoshlarning soni ikki milliarddan ortib qolgani, xalqaro terrorizm va eskremizm shiddat bilan o‘tib borayotgan bir paytda yoshlarga himoya zarurligini asos qilib ko‘rsatdi. Zero, globallashuv vositalari «ommaviy madaniyat»ni keng yoyilishiga imkoniyat yaratmoqda. U o‘zbek xalqining tafakkuriga, musiqasi, kiyinishi, o‘zaro muomalasi, oilasi, oilaviy munosabatlariga, hatto orzulariga ham chang solmoqda. Bizga qarshi ma‘naviy qo‘poruvchilik olib borayotgan mafkura poligonlari o‘z maqsadiga erishish uchun hech narsani ayamayapti, hamma vositalarni ishga solmoqda, ko‘plab mablag sarflamoqda, eng zamonaviy usul-uslublarni qo‘llagan holda, yoshlarni o‘ziga rom etadigan turli tomoshalar, ko‘ngilochar ko‘rsatuvlar, musiqiy kanallar tashkil etmoqda. Bunday manbalar orqali buzg‘unchi g‘oyalar targ‘ib etilmoqda, eng yomoni ularni hali oq-

¹ Мирзиёев Ш. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон, 2018. – 372 б.

² Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019. – 505 б.

qoraning farqiga bormaydigan, ishonuvchan, ta'sirga beriluvchan yoshlarimiz ko'ryapti, tomosha qilyapti. Bu esa «ommaviy madaniyat» tizimi, mahsulotlari, yoshlarimizni avrashning o'ziga xos usuli shakllangani, demak, ularga qarshi kurash har birimizning kundalik amaliy ishimizga aylanishi zarurligini taqozo etmoqda. Shunday ekan, talaba-yoshlarimiz o'z dunyoqarashida milliy qadriyatlarga tayanmasa, ularning ongi va tafakkuridan mutlaqo begona qadriyatlar joy oladi. O'zining milliy qadriyatlariga nisbatan bepisandlik bilan qarash shakllanadi. Shuning uchun ham yosh avlod bilan ishlash jarayonida mazkur holatlarni alohida hisobga olish kerak. Ayniqsa, yoshlarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarga bo'lgan munosabatining bugungi holatini ratsional o'rganish, ularning amaliy faoliyatlarida ko'proq qaysi qadriyatlar ustuvor bo'lib borayotganini aniqlashga yordam beradi. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad esa ularning milliy-madaniy meros va qadriyatlarga nisbatan ishonch va e'tiqodini mustahkamlashdan iboratdir. Shuning uchun ham bugungi kunda talaba-yoshlar dunyoqarashida, ularning milliy qadriyatlarga munosabatida aniq pozitsiyaning shakllangan bo'lishi dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Globalashuv jarayonlarida talaba-yoshlar «ommaviy madaniyat», millat va yurt uchun butunlay begona bo'lgan salbiy axborot ta'sirlariga tushib qolmoqda. Bunday tahdidlarni oldini olish uchun «...madaniyat va ma'rifat, – deb ta'kidlaydi O'zbekiston Prezidenti SH.M.Mirziyoyev, – yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash sohasidagi ishlarni yanada kuchaytirish zarur. Bu bugun bizning barchamiz uchun hayotiy muhim vazifadir». Shuningdek, SH.M.Mirziyoyev BMT Bosh Assambleyasi

72-sessiyasidagi nutqida «Yoshlar huquqlari to'g'risida»gi xalqaro konvensiyani ishlab chiqish zaruratini asoslab, «Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo'lib kamolga yetishi bilan bog'liq. Bizning asosiy vazifamiz – yoshlarning o'z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratish, zo'ravonlik g'oyasi «virusi» tarqalishining oldini olishdir»³, – deb ta'kidlagan edi. Bugungi kunning asosiy vazifasi – yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ular qalbida o'z xalqi, vataniga mehr-sadoqat tuyg'ularini shakllantirish, ularni har xil buzg'unchi kuchlarning axborot xurujlaridan ogoh etish hamda himoya qilishdan iborat.

Ma'naviy tahdidlarning mazmun-mohiyati, namoyon bo'lish shakllari va ijtimoiy oqibatlarini bugungi davr nuqtai nazaridan o'rganish, ilmiy tahlil qilishda yangicha yondashuvlar taqozo qilinmoqda; Ikkinchidan, hozirgi insoniyat taraqqiyoti davrida axborot-kommunikatsiya vositalari ma'naviy, mafkuraviy ta'sir ko'rsatishning zamonaviy quroliga aylanib, ular globalashuv jarayonida tezkor, xilma-xil shakllarda namoyon bo'lmoqda. Shu bois, buzg'unchi va vayronkor g'oyalarning bugungi davrda namoyon bo'lish xususiyatlarini ijtimoiy-siyosiy jihatdan ilmiy tadqiq etish katta

³Мирзиёев Ш. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон, 2018. – 252 б.

ahamiyat kasb etadi; Uchinchidan, bugungi kunda yoshlarning ongu tafakkurini ma'rifat asosida shakllantirish va tarbiyalash eng muhim vazifadir. Yoshlar turli ob'yektiv va sub'yektiv omillar ta'sirida ma'naviy tahdidlarning asosiy ob'yektiga aylanib, kuchli g'oyaviy, mafkuraviy va informatsion bosim ostida yashashga majbur bo'lmoqda. Bu ma'naviy tahdidlarning oldini olishning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida yoshlarimizning hayotiy maqsadlarini, orzu-ideallarini bilish, ma'naviy-axloqiy hayotidagi ustuvor yo'nalishlarni aniqlash talab etiladi; To'rtinchidan, yurtimizda o'zining ma'naviy-mafkuraviy ta'sir kuchiga ko'ra oila, mahalla, ta'lim-tarbiya tizimi va OAV g'oyaviy-mafkuraviy tarbiya jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Hozirgi paytda, ushbu fuqarolik jamiyati institutlari ma'naviy tahdidlarning oldini olish va unga qarshi kurashishda muhim o'ringa ega. Shu sababli, ularning faoliyatida jamiyat ma'naviy xavfsizligi masalalari uyg'unligini ta'minlashni tizimli tahlil qilish orqali mavjud muammo va kamchiliklarning oqilona yechimlarini topishga xizmat qiladi.

Globalashuv insoniyat tarixiy rivojlanish sivilizatsiyasining zaruriy natijasi bo'lib, ilmiy-texnikaviy inqiloblar, fan rivojlanishidagi buyuk burilishlar natijasi o'laroq yuzaga kelgan sivilizatsiyalararo muloqotlar, planetar hodisalar mushtarakligi asosida dunyo xalqlari mentaliteti, ma'naviy olami ruhiyat va intilishlariga tez ta'sir etuvchi axborot kommunikatsiyalar, mafkuraviy ta'sirlarning umumiy aloqadorlik hodisasidir. «Har bir ijtimoiy hodisaning ijobiy va salbiy tomoni bo'lgani singari, – deb ta'kidlagan edi I.A.Karimov, – globalashuv jarayoni ham bundan mustasno emas. Hozirgi paytda uning g'oyat o'tkir va keng qamrovli ta'sirini deyarli barcha sohalarda ko'rish, his etish mumkin».

Globalashuvning turli mamlakatlarga o'tkazayotgan ta'siri ham turlicha. Bu hol dunyo mamlakatlarining iqtisodiy, ma'naviy salohiyatlari va siyosati qanday ekani bilan bog'liq. Dunyoda yuz berayotgan shiddatli jarayonlarning har bir mamlakatga o'tkazayotgan salbiy ta'sirini kamaytirish va ijobiy ta'sirini kuchaytirish uchun shu hodisaning mohiyatini chuqurroq anglash, uning xususiyatlarini o'rganish lozim. Bu hodisani chuqur o'rganmay turib unga moslashish, kerak bo'lganda, uning yo'nalishini tegishli tarzda o'zgartirish mumkin emas. Globalashuv yana shunday jarayonki, uni chuqur o'rganmaslik, undan foydalanish strategiyasi, taktikasi va texnologiyasini ishlab chiqmaslik mamlakat iqtisodi va madaniyati, ma'naviyatini tog'dan tushayotgan shiddatli daryo oqimiga boshqaruvsiz qayiqni topshirib qo'yish bilan baravar bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, hozirgi paytda globalashuvning o'tkir va keng qamrovli ta'sirini barcha sohalarda namoyon bo'layotganligi, ayniqsa, bu davlatlar va xalqlar o'rtasidagi integratsiya va hamkorlik masalalarining kuchayishi, xorijiy investitsiyalarning tez kirib kelishi, kapital va tovarlar, ishchi o'rinlarining yaratilishi unda ishchi kuchining erkin qulayliklarning vujudga kelishi, turli qadriyatlarining umuminsoniy negizida uyg'unlashuvi, bu imkoniyatlarning ortishi – tabiiyki, bularning barchasiga globalashuv ta'siri natijasida erishilmokda. Globalashuv jarayonining

yana bir o'ziga xos jihati shundaki, zamonaviy axborot texnologiya va kommunikatsiyaning, ilm-fan yutuqlarining tez tarqalishi ham taraqqiyotga xizmat qilmoqda, shu bilan birgalikda yovuz kuchlar o'z g'arazli maqsadlariga erishishda internetda qulay mafkuraviy ta'sir o'tkazishning o'tkir quroliga aylanib, har xil siyosiy kuchlar va markazlar mafaatiga xizmat qilayotganini kuzatish mumkin. Bunday sharoitda yoshlarni ma'naviy xavfsizligini ta'minlashda axborot va kiberxavfsizlik xavfsizlik masalalariga alohida e'tibor qaratishni taqozo etadi.

REFERENCES

1. Мирзиёев Ш. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон, 2018. – 372 б.
2. Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019. – 505 б.
3. Халикова, Л. У., & Мустафаева, К. Н. К. (2021). РАБОТА С АНГЛИЙСКИМ АЛФАВИТОМ И ИЗУЧЕНИЕ ОТДЕЛЬНЫХ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ. Academy, (6 (69)), 39-40. <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-s-angliyskim-alfavitom-i-izuchenie-otdelnyh-grammaticheskikh-yavleniy>
4. Uktamovna, X. L. (2021). TEACHING COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MODERN FOREIGN LANGUAGES. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(6), 53-56. <https://cajotas.centralasianstudies.org/index.php/CAJOTAS/article/view/189>
5. Bakhtiyarovna, Y. M. (2022). RELATION OF COMPARATIVE STYLISTICS WITH TRANSLATION THEORY
6. Bakhtiyarovna, Y. M. THE ROLE OF CULTURAL AND STYLISTIC ASPECTS IN LITERARY TRANSLATION.
7. YO'LDOSHEVA, M. (2022). БАДИИЙ ТАРЖИМАНИНГ ЛИНГВОСТИЛИСТИК ВА ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИК АСПЕКТЛАРИ.
8. YO'LDOSHEVA, M. (2022). Портрет тасвирлаш бадий қаҳромонни LITERARY таржимада қайта ифодалашнинг асосий усули сифатида
9. Saidbaxromovna, S. B., & Baxtiyarovna, Y. M. (2023). TALABALARNI ILM-FANGA JALB ETISHDA TA'LIM TIZIMI MODERNIZATSIYASI. PEDAGOGS jurnali, 25(2), 118-121.
10. Saidbaxromovna, S. B., & Baxtiyarovna, Y. M. (2023). ABDULLA AVLONIYNING PEDAGOGIK QARASHLARINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI. World scientific research journal, 11(1), 60-65.
11. Saidbaxromovna, S. B., & Baxtiyarovna, Y. M. (2023). PROS AND CONS OF DISTANCE EDUCATION TODAY TASHKENT STATE TRANSPORT UNIVERSITY. World scientific research journal, 11(1), 76-80
12. Saydivaliyeva, B. S. (2021). ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL SIGNIFICANT QUALITIES. Экономика и социум, (3-1), 273-277. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=45770178>

13. Saydivaliyeva, B. S. (2021). ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL SIGNIFICANT QUALITIES. *Экономика и социум*, (3-1), 273-277.
14. Mustaeva, G. S., Saidivalieva, B. S., & Ataeva, G. B. (2022, June). Features of professional vocabulary and its difference from terms. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 060017). AIP Publishing LLC.
15. Mustaeva, G. S., Saidivalieva, B. S., & Ataeva, G. B. (2022, June). Features of professional vocabulary and its difference from terms. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2432, No. 1, p. 060017). AIP Publishing LLC.
16. Akbarova, L. U. (2022). THE SIGNIFICANCE OF ECONOMIC THEORY IN KNOWING AND SOLVING PROBLEMS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Journal of new century innovations*, 16(1), 128-129.
17. Boltaevna, S. F. A., & Upashevna, A. L. (2022). Signs of Innovation Economy and its Assessment Indicators. *Specialusis Ugdymas*, 2(43), 3178-3190.
18. Xasanova, V. X., Muratova, G. K., Atamuhamedova, G. S., & Xalikova, L. (2021). The development of speech competence among students of non-linguistic technical universities in teaching Russian. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 8(2), 296-301. https://ejmcm.com/pdf_3207_d50a883c70847e131ebd9a35f4beaefa.html%20https://ejmcm.com/article_7252.html
19. Xalikova, L. U. (2018). THE ESSENCE OF INTEGRATED SKILLS IN IMPROVING STUDENTS' CRITICAL THINKING. In *International Scientific and Practical Conference World science* (Vol. 7, No. 4, pp. 66-67). ROST. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=Vfj_4SAAAAAJ&citation_for_view=Vfj_4SAAAAAJ:WF5omc3nYNoC
20. Uktamovna, K. L. (2022). MASTERING EDUCATIONAL AND RESEARCH SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(10), 70-75. <https://it.academiascience.org/index.php/it/article/view/343>
21. Uktamovna, K. L. (2022). USE OF MULTIMEDIA FOR THE IMPLEMENTATION OF VARIOUS METHODS OF LEARNING. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(10), 64-69. <https://it.academiascience.org/index.php/it/article/view/342>
22. Uktamovna, K. L., & Ismailovna, M. S. (2021). MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE IN NON-LANGUAGE UNIVERSITIES. *Вестник науки и образования*, (11-2 (114)), 85-87. <https://cyberleninka.ru/article/n/modern-methods-of-teaching-english-language-in-non-language-universities>
23. Uktamovna, K. L. (2022). Opinions of Scientists About the Deixis Phenomenon. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 8, 117-121. <https://www.geniusjournals.org/index.php/ejlat/article/view/1505>